FORORD
VED COLWYN TREVARTHEN

> Menneskelig mening er ensbetydende med at forstå, hvordan man lever i de menneskelige og fysiske verdener, hvor børns udvikling normalt finder sted i deres første få leveår. Den læres spontant ved direkte møder med andre verdener, der uundgåeligt viser sig overalt og på tværs af kulturelle forskelle. Læringen påvirkes og styres altid af følelser, dvs. fornemmelser af betydning, af værdier, af alt det, der betyder noget, og den er meget stabil og holdbar, når den først er etableret. Den er det fundament, som alt, hvad der følger efter, skal bygge på.
>
> (Margaret Donaldson, personlig kommunikation.
> (Se hendes bog Children's Mind (1978) om motiverne for
> menneskelig mening og skoleundervisning)).

Om at støtte barnets naturlige gåpåmod og dets vækst i fællesskaber

I alle menneskelige fællesskaber og uanset deres kultur, fra de mest „fællesskabsorienterede" til de mest „private", fra de mindste og mest ikketeknologiske til de globale og mest udviklede, hvad angår menneskeskabte former for fællesskabsliv, fryder forældre og bedsteforældre sig over deres børns og børnebørns vitalitet og energi. De værdsætter den kærlighed, som barnet bringer med ind i fællesskaber og legeaktiviteter. De helt små børn sover ikke blot eller skriger på omsorg og opfyldelse af rent kropslige behov. De handler med en formålsrettet koordinering af deres bevægelses- og sanseorganer og udviser interesse og følelsesmæssig dømmekraft. I tætte, intime møder smiler de og efterligner mange udtryk ansigtsudtryk med tydelig interesse og glæde (Kugiumutzakis & Trevarthen, 2014), og de tager hurtigt aktivt del i opbygningen af fantasifulde samtaler, handlingslege og sange (Trevarthen,

Moedeoejeblikke i psykoterapi med boern_sats.indd 11 03/03/2021 10.24

1986, 2006; Trevarthen & Delafield-Butt, 2013). De rytmiske historier i småbørnssange er timet på samme måde som actionspil, der kræver en koordinering af hånd- og kropsbevægelser. Historierne kan forme sig som dans eller sang og er ofte begge dele (Eckerdal & Merker, 2009). I Kalahariørkenen har Takada (2005) undersøgt, hvordan mødre fra Xun-folket optræner deres seks måneder gamle børn ved at lave „babygymnastik" med dem, så snart de kan stå selv, for at forberede dem på senere at kunne danse med andre børn. Vi tilegner os essentielle livsværdier ved at acceptere og fremme barnets medfødte gåpåmod og dets dragning mod samvær og føler, at vi må beskytte det mod overlast og hjælpe det, når det er under pres.

Vi må også indse, at den aktive vækst- og læringsproces ikke blot rummer et program for nuet og den nærmeste fremtid, men også et program for de mere fjerne perioder, der tilsammen bliver til et helt liv. Aldersrelaterede, kropslige udviklingsstadier ledsages af udvikling af hjernen, og disse forandringer påvirker motiverne til at regulere kroppens funktioner, indgå i og sanse omverdenen og forholde sig til mennesker, herunder forældre, søskende, lærere eller terapeuter (Trevarthen & Aitken, 2003). Det unge menneske – det være sig spædbarnet, toddleren, skolebarnet, teenageren eller den unge voksne – forandrer sig, hvad angår impulser til at dele betydninger af og følelser ved livet i et fællesskab.

Denne bog kombinerer ekspertisen hos fire børnepsykiatere med det sigte at igangsætte en vidtfavnende og dybtgående diskussion af de faktorer, der påvirker den tidlige udvikling af relationer og forståelse i terapeutiske møder. De undersøger i fællesskab disse møder via mikroanalyser af videooptagelser af behandlingssituationer, de selv har deltaget i. De benytter forskellige videnskabelige tilgange og metaforer til at beskrive deres terapeutiske metoder i deres arbejde med børn, deres forældre og deres familier, men de anvender allesammen videooptagelser til at undervise i deres arbejde med børn og anerkender betydningen af umærkelige mikroøjeblikke af forvandling i nuet og af den fælles „komposition" af følelses- og erindringsnarrativer.

Peter Levine er ekspert i kroppens motoriske forsvarsmekanismer og i det autonome nervesystems regulering af kropslige følelser af tryghed og fare. Jukka Mäkelä anvender Theraplay sammen med barnet for at grundlægge dets tillid i risikobetonede spil og en aktiv, rytmisk skabelse af historier. Haldor Øvreeide gør brug af udviklingsstøttende dialog og selvorganisering i relationer, der „leves her og nu". Eia Asen, der arbejder i London, benytter sig af „flerfamilieterapi" og „mentaliseringsbaseret familieterapi" for at fremme en

Moedeoejeblikke i psykoterapi med boern_sats.indd 12 03/03/2021 10.24

fælles, rationel udforskning af angst og følelsesmæssige faktorer, der begrænser opmærksomheden og forestillingsevnen.

Med Marianne Bentzen og Susan Hart som mødeledere fremlagde og diskuterede de ovennævnte fire forskere deres arbejde under en to dage lang konference i København, „Jagten på de nonspecifikke faktorer i psykoterapi med børn", der blev transskriberet og senere udgivet som bog.

Selvom forskerne bragte forskellige interesser og vidensfelter i spil og fortolkede deres observationer på hver sin måde, var de enige om, at støtte til en sund udvikling eller recovery efter episoder kendetegnet ved intens lidelse eller omsorgssvigt nødvendigvis må inddrage barnets egen oplevelse her og nu og søge at frigøre selvtillidens og glædens latente vækstpotentiale. Alle fire forskere følte, at de udførte deres arbejde i forening med forældre og andre, der delte børnenes liv. Børneterapeuten og deres guide og ledsager – ikke en person, der fortæller dem, hvad de skal gøre.

Nogle gange er børn triste og indesluttede, andre gange vrede og trodsige. Børns forventning om at finde glæde ved et liv sammen med kammerater, de har tillid til, i en kærlig og frydefuld verden, kan simpelthen være for stærk. Et barn kan fornemme et forræderi, kæmpe imod en ond skæbne og skrige af smerte. Vanrøgt eller omsorgssvigt kuldkaster alle planer for udvikling af relationsfærdigheder (Perry, 2002; Trevarthen, Aitken, Vandekerckhove m.fl., 2006), og for at hjælpe må vi finde ud af, hvordan vi kan „følge barnet" for at genskabe den naturlige kreative optimisme og fornemmelse af glæde. For at gøre det på en effektiv måde må en forælder, en lærer eller en terapeut huske og erkende ikke blot barndommens sårbarhed og afhængighed af ydre kræfter, men også - og især - dens vilje til at finde såvel tryghed i kroppen som glæde ved et liv i et fællesskab, til at føle sig veltilpas og lege med bevægelsesformer, som andre gerne vil deltage i for sjovs skyld.

Et af de sidste skud på den videnskabelige stamme, nemlig studiet af menneskers „spejling" af handlinger og en større opmærksomhed på selvet isoleret set og sammen med andre, søger at genvinde denne forståelse af det integrerede selv og dets tidsregulerede formål og de måder, det handlende menneske forholder sig til andre (Ammanati & Gallese, 2014; Goodrich, 2010). Forbindelser mellem aktivitet i den præfrontale cortex og rationelle repræsentationsprocesser må placeres i en affektiv kontekst. Som Haldor Øvreeide har udtrykt det: „Hvis vi som terapeuter ikke kan bruge ord på en måde, der kobler erfariger sammen med symboler, vil vi kun have ord, der ikke er ord. De er døde ord. Og vi har samfund fulde af døde ord. Et ord uden følelse er ikke et ord. Det knytter sig ikke noget."

Moedeoejeblikke i psykoterapi med boern_sats.indd 13 03/03/2021 10.24

I et forsøg på at finde et sikkert, fælles ståsted i deres arbejde med neuroaffektiv udviklingspsykologi har forfatterne valgt at benytte Paul MacLeans model af den treenige hjerne til at beskrive det autonome nervesystems, det limbiske systems og det overordnede, præfrontale mentaliserings"-systems funktionsniveauer.

Ved at opfatte disse systemer som et hierarki af „kompasser", der kan styre impulser og følelser forbundet med ekspressiv adfærd, har de desuden udviklet et kort over det territorium, der skal udforskes inden for hvert system, med ortogonale koordinater – eller akser – for „arousalregulering" (aktiv/sympatetisk eller passiv/parasympatetisk) eller „hedonisk tone" (nydelse vs. ubehag) i det autonome kompas, for positiv og negativ emotionel valens på tværs af „altercentrisk deltagelse" vs. „egocentrisk deltagelse" i det limbiske kompas og høj eller lav „refleksiv funktion" (aktivering eller impulshæmning) i det „viljesregulerende" præfrontale kompas. Hvert kompas har fire kvadranter, hvor selvets interaktioner med andre, herunder terapeuten, finder sted.

Disse kortlægninger kulminerer i en triangulering, der ved konferencen i København gjorde det muligt for fire forskere at opsummere den regulerede kommunikation mellem barnet, en forælder og terapeuten, og hvor terapeuten søger at optimere forholdet mellem barnet og forælderen. Konklusionen var, at der skal lægges særlig vægt på en vurdering af barnets kapacitet til – sammen med sine forældre – at leve i det aktuelle fællesskab/samfund og knytte gode venskaber inden for dets grænser. Jeg er biolog og har i størstedelen af mit akademiske liv udforsket og undervist i børns tidlige udvikling ved hjælp af deskriptive metoder såsom mikroanalyser af film, video- og lydoptagelser. Jeg har også i lang tid været interesseret i at øge vores viden om hjernens kreative udvikling og dens rolle i forbindelse med styringen af kroppens handlen(agency), bevidsthed og velvære, og en central problemstilling for mig er, hvordan bevidste handlinger og selvregulerende bevægelser bliver til budskaber til andre menneskelige bevidstheder. Jeg har ingen erfaring med børneterapi, men denne bogs praksisorienterede budskab har overbevist mig om, at den neuroaffektive tilgang til understøttelsen og styringen af et barns evner og muligheder for udvikling giver os uvurderlige informationer om, hvordan hjernen og kroppen tjener det unge sind og regulerer den måde, et deler mening med andre sind på. Fundene og den detaljerede evidens fra casestudier af „magi og forvandling", der fremlægges og fortolkes med så stor omhu i denne bog, vil ikke blot være af stor værdi for børneterapeuter og de mennesker, de underviser, men også for alle dem, der underviser i og studerer

Moedeoejeblikke i psykoterapi med boern_sats.indd 14 03/03/2021 10.24

udviklingspsykologi. Bogen rummer vigtige informationer for enhver, der arbejder med neurofysiologi såvel som med affektiv og kognitiv neuroscience.

Colwyn Trevarthen
(Oversat af Tom Havemann)

Moedeoejeblikke i psykoterapi med boern_sats.indd 15 03/03/2021 10.24